

جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت صحت عامه
ریاست خدمات دوايي

ویروس کرونا، انتان COVID-19
بخش دوم: رهنمود وقایه و کنترول انتان برای درملتون ها

تجدید شده مورخ 28 حمل 1399

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	فهرست مطالب
۳	مخففات
۴	پیشگفتار
۵	1. منبع انتان
۵	2. علائم COVID-19
۵	3. طرق سرایت و دوره نهفتگی COVID-19
۶	4. مسئولیت ها و نقش دواخانه ها (دواخانه های جامعه)
۶	4.1. مطالب آموزشی شامل موارد زیر است
۶	4.2. میتود های محافظت از کارمندان
۶	4.2.1. آماده گی برای کار
۶	4.2.2. در جریان کار
۷	4.2.3. در پایان کار
۷	4.3. عمل کرد و تسهیلات در دواخانه: اطمینان از پیشگیری و وقایه انتان برای همه؛ و تداوم خدمات
۷	4.3.1. ساعات کاری
۷	4.3.2. بستن موقت دواخانه
۷	4.3.3. ارائه خدمات به مراجعین
۷	4.3.4. فراهم نمودن ادویه
۷	4.4. اطمینان از دسترسی به ادویه ضروری و تجهیزات طبی
۷	4.5. تجرید و رجعت دهی بیماران
۷	4.6. مدیریت زباله ها
۸	4.7. وقایه و پیشگیری فارمسی از خطرات
۸	4.8. جلوگیری از فروش محصولات بی کیفیت
۸	4.9. جلوگیری از خطر سفارش دهی محصولات در بازار
۹	ضمیمه ۱: زنده ماندن SARS-CoV-2 در ذرات معلق در هوا و سطوح مختلف، و لست مواد ضد عفونی کننده برای اشیای آلوده
۱۰	ضمیمه ۲: راهنمای WHO برای تولید محلی فورمولیشن مایع ضد عفونی دست
۱۳	ضمیمه ۳: تدابیر احتمالی دواخانه ها
۱۴	ضمیمه ۴: پروسیجر های دواخانه ها
۱۵	ضمیمه ۵: مداخلات (اقدامات) دواخانه ها
۱۶	ضمیمه ۶: تجرید و رجعت دهی بیمار
۱۷	ضمیمه ۷: تعقیم سازی در دواخانه ها
۱۷	جدول ۱: روشهای معمول معقم سازی
۱۸	جدول ۲: روش های معقم سازی محیط
۱۸	مدیریت ذخیره مواد ضد عفونی کننده
۱۹	ضمیمه ۸: نحوه پوشیدن، استفاده، برداشتن و دفع کردن ماسک
۲۰	توصیه به جامعه
۲۱	ضمیمه ۹: درجه خطر و مدیریت قرار گرفتن در معرض عفونت
۲۲	ضمیمه ۱۰: سایر رهنمود های وزارت صحت عامه در رابطه به COVID-19
۲۲	الف: رهنمود های وقایوی شیوع ویروس کرونا کوید-۱۹
۲۲	ب: رهنمود و پروتوکول های معالجوی شیوع ویروس کرونا کوید-۱۹
۲۳	اظهار امتنان
۲۴	Bibliography

مخففات

COVID-19	Coronavirus disease identified in 2019	مرض ویروس کرونا که در سال 2019 شناسایی شده است
FIP	International Pharmaceutical Federation	فدراسیون بین المللی فارمسی
HCoV	human coronaviruses	کرونا ویروس انسانی
MERS-CoV	Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus	کرونا ویروس سیندروم تنفسی خاور میانه
nCoV 2019	New Coronavirus 2019	کرونا ویروس جدید که در سال ۲۰۱۹ شناسایی شده است
PPE	Personal Protective Equipment	تجهیزات محافظت شخصی
SARS-CoV-2	Severe Acute Respiratory Syndrome coronavirus 2	سیندروم حاد و شدید تنفسی از سبب کرونا ویروس ۲
WHO	World Health Organization	سازمان جهانی صحت

پیشگفتار

ویروس های کرونا خانواده بزرگی از ویروس ها هستند که از ویروس سرما خوردگی معمولی تا عامل بیماری سارس را شامل میشوند. این ویروس ها در سال ۱۹۶۵ کشف شده و مطالعه بر روی آن ها به طور مداوم تا اواسط دهه ۱۹۸۰ ادامه داشت. اگرچه ویروس های کرونا بیشتر در حیوانات دیده می شوند، اما پنج نوع از آن ها دستگاه تنفسی بدن انسان را تحت تأثیر قرار می دهد. این ویروس در سال ۲۰۰۳ باعث شیوع سیندروم حاد و شدید تنفسی (SARS) در کشور های آسیایی گردید که حدود ۸۰۰۰ نفر مصاب و حدود ۸۰۰ وفیات (در هر ۱۰۰ نفر ۱۰ نفر فوت کردند) داشت. در سال ۲۰۱۲ نوع دیگر این ویروس باعث شیوع سیندروم تنفسی خاور میانه (MERS) گردیده که در آن ۲۴۹۴ نفر را مبتلا و از این میان ۷۸۰ نفر تنها در عربستان سعودی جان باختند (در هر ۱۰۰ نفر ۳۷ نفر فوت کردند).

دفتر سازمان جهانی صحت، در کشور چین به تاریخ ۱۰ جدی ۱۳۹۸ شیوع واقعات سینه بغل با اسباب نامعلوم را گزارش داد. متعاقباً، کشور چین شیوع نوع جدید ویروس کرونا را تشخیص داد که نخستین واقعه آن بتاريخ ۱۷ جدی ۱۳۹۸ تجرید گردید. محل شیوع ویروس جدید کرونا یا (COVID-19) شهر وهان، ایالت هوبی بود که به یک نگرانی جدی جهانی تبدیل شده و در بیشترین کشور ها سرایت کرده است. شیوع این ویروس در ایران، نظر به نزدیکی و تماس افغان ها با این کشور و وسعت رفت و آمد، باعث نگرانی جدی در افغانستان شده است. اولین واقعه مثبت کویید-۱۹ در هرات بتاريخ ۵ حوت ۱۳۹۸ نزد یک مریض که به تازه گی از شهر قم ایران عودت کرده بود، نگرانی را در افغانستان بیشتر ساخت و ایجاب توجه جدی تمام کارمندان صحتی را نمود. از این که در اکثر کشور ها اولین قربانیان این ایبیدیمی را کارمندان صحتی نظر به تماس شان با مریضان و این که اولین کسانی اند که می توانند از شیوع و گسترش این ویروس جلوگیری کنند، تشکیل می دهد. بناء باید تدابیر وقایوی و کنترولی این رهنمود به حیث یک امر حتمی مخصوصاً توسط فارمسستان فارمسی جامعه، مراعات گردد.

هم اکنون در افغانستان بر علاوه شفاخانه های ثالثی و خصوصی در حدود ۴۲۰۴ مراکز صحتی (از مراکز صحتی اساسی تابه شفاخانه های حوزوی) و بیشتر از ۱۴۰۰۰ درملتون خصوصی (یا فارمسی جامعه Community Pharmacy) وجود دارد که از طریق توزیع ادویه مصروف عرضه خدمات دوايي برای جامعه میباشند البته اطمینان از تداوم این خدمات ضروری پنداشته میشود. بدین ملحوظ ریاست خدمات دوائی این سند را تحت عنوان "بخش دوم: رهنمود وقایه و کنترول انتان کویید-۱۹ برای سکتور خصوصی (درملتون ها یا فارمسی جامعه)" تدوین نموده که ارتقای سطح آگاهی و ظرفیت بخش فارمسی سکتور خصوصی (درملتون ها) را در جلوگیری و مبارزه با ویروس کرونا سبب میشود. (بخش اول در یک سند جداگانه تحت عنوان "رهنمود وقایه و کنترول انتان کویید-۱۹ برای دیپارتمنت فارمسی شفاخانه ها و مراکز صحتی" انکشاف داده شده است).

از این رو، انتظار می رود توصیه های این رهنمود توسط سکتور خصوصی در سراسر کشور رعایت شود و از تطبیق آن ادراره ملی تنظیم امور دوايي و محصولات صحتی نظارت بعمل آورد.

1. منبع انتان

منبع انتان در اول حیوانات بوده، ولی اکنون انتان از انسان به انسان سرایت می کند. البته ناقل صحتمند نیز میتواند منبع انتان باشد.

2. علائم COVID-19

ویروس COVID-19 افراد مختلف را به روش های مختلف تحت تأثیر قرار می دهد. COVID-19 یک بیماری تنفسی است و بیشترین افراد مصاب علائم خفیف تا متوسط داشته و بدون تداوی خاص، بهبود می یابند. افرادی که بیماری های مزمن دارند و افراد بالای سن ۶۰ سال، در معرض خطر ابتلا به بیماری شدید و مرگ قرار دارند.

علائم شایع عبارتند از:

- تب
- خستگی
- سرفه خشک.

علائم دیگر عبارتند از:

- نفس تنگی
- درد ها
- گلو درد
- و افراد محدودی اسهال، حالت تهوع یا آبریزش بینی را گزارش می دهند.

افرادی خاصا فارمستان که علائم خفیف دارند و کدام بیماری مزمن دیگر ندارند باید خود را قرنطین نموده و برای مشاوره با داکتر در تماس شده ویا در مورد تست کویید-۱۹ و رجعت، به مراکز کویید-۱۹ در تماس شوند. مبتلایان به تب، سرفه یا مشکل در تنفس باید با داکتر معالج تماس گرفته و به دنبال مراقبت های صحی باشند.

3. طرق سرایت و دوره نهفتگی COVID-19

طریق مشخص انتقال ویروس نامعلوم است، اما شواهد موجود بیانگر انتقال ویروس به روشهای ذیل میباشد:

1. انتقال در محیط بسته: انتقال ویروس از طریق قطرات کوچک هوا، تماس مستقیم یا غیرمستقیم و احتمالا از طریق تماس به اشیا و لباس صورت میگیرد.
2. انتقال در محیط باز: در محیط باز انتقال ویروس از طریق ذرات کوچک آلوده به ویروس و تماس مستقیم صورت میگیرد.
3. شخص مریض یا ناقل، توسط سرفه، عطسه و یا تماس دست ها با دهان و بینی ویروس را به محیط پخش می کند.
4. بیماران ممکن است تا دو هفته پس از بهبود علائم نیز منبع سرایت انتان باشند
5. نزد خانم های باردار، انتقال intrauterine ویا perinatal مشخص نشده است. نزد خانم های شیرده، ویروس در شیر

- مادر تشخیص نشده است. سازمان جهانی صحت در حال حاضر اظهار می دارد که مادران مبتلا به COVID-19 می توانند اطفال شان را با شیر خود تغذیه نمایند
6. در مورد مصاب شدن دوباره یک فرد، عکس العمل سیستم دفاعی بدن در مقابل COVID-19 هنوز دانسته نشده است بیماران مبتلا به انتان MERS-CoV پس از بهبودی، زودتر دوباره مصاب نمی شوند، اما هنوز مشخص نیست که آیا سیستم دفاعی محافظوی مشابه برای بیماران مبتلا به COVID-19 مشاهده خواهد شد یا خیر؟
7. دوره نهفتگی متوسط ۱, ۵ روز تخمین شده است. این نشان می دهد که دوره قرنطینه ۱۴ روزه توصیه شده توسط WHO معقول است. ۹۷,۵% افراد پس از ۱۱,۵ روز از مواجه شدن، علائم نشان داده اند.

برای محافظت از خود و جلوگیری از انتشار ویروس از یک شخص به شخص دیگر تمام درملتون ها باید اهمات ذیل را مد نظر بگیرند.

4. مسئولیت ها و نقش دواخانه ها (دواخانه های جامعه)

دواخانه ها اساسی ترین واحد مراقبت های دوایی است. در حال حاضر بیش از ۱۴۰۰ دواخانه در افغانستان با امکانات خوبی موجود و فعالیت مینمایند. دواخانه ها مسئولیت دارند که در واقعات اپیدمی حفظ سلامت عامه را در جامعه جدی گرفته و فعالیت های مهم را از وقایه و کنترل اپیدمی انجام دهند.

مسئولیت های دواخانه ها:

- اطمینان از موجودی فزیک و ذخیره مناسب ادویه و دیگر محصولات طبی (مانند ادویه، ماسک ها، مواد ضد عفونی کننده و غیره)
- سهم گیری فعال در اطلاع رسانی به موقع و تعلیمات صحی به مراجعین
- مشاوره دهی و آموزش به مراجعین
- روش های پیشگیری از بیماری
- ارتقاء روش های وقایوی و کنترل انتان
- تهیه محصولات، از جمله محلول های ضد عفونی برای حفظ الصحه دست ها و تجهیزات طبی مورد استفاده (جهت کسب معلومات دقیق در مورد نحوه تهیه محلول ضد عفونی کننده، روش محاسبه اجزای ترکیبی و راهنمای مرحله به مرحله برای تولید محلی به ضمیمه ۲ مراجعه نمائید).

در شرایط بحرانی بیماری همه گیر COVID-19، کارمندان دواخانه ها در خط مقدم هستند و نه تنها ادویه و مواد محافظتی، تعلیمات صحی، تبلیغات و آموزش را در اختیار عموم مردم قرار می دهند، بلکه با خطرات بسیار جدی نیز روبرو هستند. فلذا به منظور به حداقل رساندن این خطرات، تمام مسئولین و کارمندان دواخانه ها باید آموزش کامل در مورد حفاظت پرسونل، مطابق دستورالعمل های ملی و سازمان جهانی صحت جهت پیشگیری و کنترل انتان، مطالعه نموده و از تلویزیون، پخش رادیو، انتشارات وزارت صحت عامه و غیره نیز میتوانند کمک بگیرند.

4.1. مطالب آموزشی شامل موارد زیر است:

- دانش بیماری و توزیع اپیدمی (به پیش گفتار و بخش های ۱ و ۲ و ۳ در مورد SARS-CoV-2، علائم و نحوه انتقال مراجعه کنید)
- آموزش در مورد روش ضد عفونی ساختن محل کار (به ضمیمه ۷ تعقیم سازی در دواخانه ها مراجعه کنید)
- آموزش در مورد حفظ الصحه شخصی (به بخش ۲، ۴ میتود های محافظت از کارمندان مراجعه کنید)
- آموزش در مورد پیشگیری و کنترل عفونت ها
- آموزش در مورد مدیریت زباله ها (برای مدیریت زباله ها به بخش ۶، ۴ مراجعه کنید)
- شناسایی موارد مشکوک به ویروس کرونا (به ضمیمه ۵ مداخلات دواخانه ها مراجعه کنید)
- آموزش در مورد روش گزارش دهی و اطلاعات
- آموزش در مورد رعایت حفظ الصحه شخصی.

4.2. میتود های محافظت از کارمندان

4.2.1. آماده گی برای کار

- در جریان کار ماسک طبی یک بار مصرف به شیوه درست و صحی بپوشید
- کوشش نمائید که پا پیاده، با بایسکل و یا موتر شخصی رفت و آمد نمائید و از ترانسپورتیشن شهری اجتناب کنید
- برای کاهش خطر مصاب شدن با افراد غیر مرتبط در تماس مستقیم نباشید
- از دست زدن به بینی، دهان و چشم در جریان کار خود داری کنید
- قبل و بعد از انجام کار حفظ الصحه مناسب دست ها را انجام دهید
- از الکل ۷۰٪ یا مواد ضد عفونی کننده برای پاک کردن کلید، تلفن های همراه و سایر موارد به موقع استفاده کنید
- حین که در خانه رسیدید لباس های تان را تبدیل نمائید چون احتمال ملوث شدن در مسیر راه زیاد است

4.2.2. در جریان کار

- در جریان کار از لباس های محافظتی استفاده نمائید که گردن و تمام بدن شما را بپوشاند

^۱ برای سایر رهنمود های وزارت صحت عامه در مورد COVID-19 به لنک ذیل مراجعه کنید:

<https://moph.gov.af/dr/%D8%B1%D9%87%D9%86%D9%85%D9%88%D8%AF-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%B5%D8%AD%D8%AA-%D8%B9%D8%A7%D9%85%D9%87>

- از کلاه یک بار مصرف طبی، ماسک طبی و دستکش جراحی استفاده نمائید
- فاصله بیشتر از ۱ متر را از دیگران (۱,۵ متر در ساحات آلوده) در نظر داشته باشید
- شستن مکرر دست ها را با آب و صابون فراموش نکنید.

4.2.3. در پایان کار

- ماسک را قبل از ورود به خانه کشیده و در یک پاکت یا زیاله دانی پلاستیکی رها نموده، دور از دسترس در جای مناسب دفن ویا بسوزانید
- دستهای تان را بلافاصله پس از ورود به خانه بشوئید، دستگیر دروازه، کلید، تلفن های همراه و سایر موارد را ضد عفونی نمائید؛ لباس ها را در یک جای خالی دور از دسترس و رفت آمد اعضای فامیل آویزان نمائید؛ همچنان توصیه میگردد که بعد از حمام کردن با اعضای خانواده تماس برقرار کنید.

4.3. عمل کرد و تسهیلات در دواخانه: اطمینان از پیشگیری و وقایه انتان برای همه؛ و تداوم خدمات

4.3.1. ساعات کاری

در صورتی که دواخانه به دلیل عدم موجودیت کارمند/فارمسست نتواند ساعات کاری را بطور عادی مدیریت کند، ساعات کاری جدید را در یک ورق تحریر و در دروازه دواخانه بچسبانیید تا نظر به اوقات کاری جید حداقل خدمات را به جامعه تضمین نمائید.

4.3.2. بستن موقت دواخانه

اگر دواخانه شما به دلیل کمبود کارمند، بیماری و یا شرایط دیگر نیاز به بستن موقت دارد، لطفاً اداره تنظیم امور دوایی و محصولات صحتی را در جریان بگذارید تا در نظارت بر تعداد دواخانه های بسته موقتی و رسیدگی به مسئله و کاهش تأثیر احتمالی بر بیماران کمک کند.

4.3.3. ارائه خدمات به مراجعین

در دوره شیوع و هنگام ازدحام از درجه کوچک (مانند درجه مورد استفاده هنگام شب) برای توزیع ادویه استفاده شود تا به حداقل مشکلات بیماران رسیده گی صورت گرفته و از سرایت انتان جلوگیری صورت گرفته باشد.

به فارمسستان توصیه میگردد که در صورت لزوم از وسایل محافظوی مناسب از جمله ماسک و عینک استفاده نمایند؛ جهت رعایت فاصله بین مریضان از نوار و سپر پلاستیکی در مقابل میز استفاده شود و در صورت عدم وجود این سپر پلاستیکی مریضان نباید داخل دواخانه شوند. نسخه های از دروازه و یا درجه توزیع جمع آوری و اجرا گردد.

برای جلوگیری از ازدحام مریضان در داخل دواخانه، از مراجعین خواسته شود که تا طی مراحل نسخه و رسیدن نوبت شان در خارج از دواخانه در صف با رعایت نمودن فاصله ۱-۲ متری بین هم دیگر منتظر بمانند.

4.3.4. فراهم نمودن ادویه

هنگام پاندمیک فارمسستان باید توزیع ادویه و وسایل طبی (مانند ماسک های صحتی، عینک های طبی، مواد ضد عفونی، کلاه و غیره) را نسبت به سایر تجهیزات طبی غیر ضروری در اولیت قرار دهند.

هنگام دریافت ادویه از عمده فروشان، نباید داخل درملتون گردند و کارتن ها و بسته های را که دریافت مینمائید ابتدا آنها را ضد عفونی نموده سپس باز نمائید (به ضمیمه ۱ لست مواد ضد عفونی کننده مراجعه کنید).

4.4. اطمینان از دسترسی به ادویه ضروری و تجهیزات طبی

به منظور پیشگیری و کنترل بیماری COVID-19، دواخانه ها باید ادویه را تهیه و ذخیره نمایند که برای پیشگیری و درمان بیماری کرونا طبق تشخیص استفاده می شود.

4.5. تجرید و رجعت دهی بیماران

اگر با بیمار مشکوک COVID-19 مواجه می شوید، او را تشویق نمائید تا در قرنطینه خانگی بماند ویا در صورت بروز علائم، به مرکز مراقبت های صحتی از COVID-19 فوراً رهنمایی گردد.

4.6. مدیریت زیاله ها

کارمندان دواخانه باید در دفع ویا استفاده مجدد تجهیزات محافظتی توجه جدی داشته باشند تا از آلودگی ثانویه به طور مؤثر جلوگیری شود. توصیه میگردد که ماسک و دستکش های استفاده شده را مستقیماً داخل یک خریطه پلاستیکی و یا زیاله دانی ریخته، اسپری نموده و با کلور ۵۰۰ میلی گرام در لیتر اسپری، ضد عفونی و استریل نمائید، در صورت عدم ضد عفونی کردن داخل یک خریطه پلاستیکی بسته بندی نموده و در موقع مساعد سوختانده ویا در جای معین دفن گردد.

4.7. وقایه و پیشگیری فارمسی از خطرات

با شیوع انتان COVID-19، دواخانه ها جهت پیشگیری از بیماری باید تحت نظارت NMHRA و ادارات مربوطه محلی باشند. کارمندان باید اطمینان حاصل کنند که فعالیت ها طبق اقدامات صحی و معیار های سازمان جهانی صحت صورت گرفته و تحت تأثیر وضعیت اپیدمی قرار نمی گیرند.

4.8. جلوگیری از فروش محصولات بی کیفیت

دواخانه ها محصولات وقایوی باکیفیت و مطمئن را جهت کنترل بیماری در اختیار مردم قرار دهند - تمام محصولات باید دارای اسناد معتبر تولید کننده و با کیفیت باشد - دواخانه ها باید از احتکار و گران فروشی جداً خود داری نمایند

4.9. جلوگیری از خطر سفارش دهی محصولات در بازار

در شرایط وقایه و کنترل بیماری COVID-19، دولت باید نقش نظارتی را ایفا نماید همچنان دواخانه ها باید از اقدامات دولت پیروی کنند.

- فروشات باید طبق قیمت بازار صورت گیرد
- قیمت ادویه باید در عقب نسخه بیمار تحریر و مهر گردد
- قیمت فروش و سود مناسب باشد
- به طور مرتب اطلاعات مربوط به قیمت ادویه و افزایش قیمت را منتشر کنید
- اگر واقعاً افزایش قیمت لازم است، باید شواهد قانونی داشته باشید
- اقدامات دولت را در رابطه به قیمت ها سریعاً عملی و اجرا نمائید.

ضمیمه ۱: زنده ماندن SARS-CoV-2 در ذرات معلق در هوا و سطوح مختلف، و لست مواد ضد عفونی کننده برای اشیای آلوده

نیمه عمر	زنده ماندن	نوع سطح / aerosol
1.1 - 2.1 ساعت	الی ۳ ساعت	ذرات معلق در هوا
۵,۶ ساعت	الی ۷۲-۴۸ ساعت	فولاد ضد زنگ
۳,۴۶ ساعت	الی ۲۴ ساعت	کاغذ
۶,۸ ساعت	الی ۷۲ ساعت	پلاستیک
۰,۷ ساعت	الی ۴ ساعت	فلز مس

منبع: (Neeltje van Doremalen, 2020)

لست زیر توسط انجمن فارمستستان چین تهیه شده است. برای اطلاعات بیشتر، به سند اصلی (به زبان انگلیسی) که در صفحه اختصاصی FIP موجود است، مراجعه کنید. (انجمن فارمستستان چین، ۲۰۲۰)

مواد مصرفی	نوع ضد عفونی کننده	اشیا
مواد جاذب یکبار مصرف	ضد عفونی کننده حاوی کلورین 1000 میلی گرام فی لیتر. کلورین دای اکساید ۵۰۰ میلی گرام فی لیتر الکول ۷۵%	سطح شیء محیطی
	ضد عفونی کننده دست (سریع خشک شونده) حاوی الکول ضد عفونی کننده حاوی کلورین هایدروجن پراکساید	دست ها
	مواد ضد عفونی کننده حاوی آیودین ۰,۵% هایدروجن پراکساید	جلد
	مواد ضد عفونی کننده حاوی آیودین 0.005%	مخاط (mucosa)
	کلورین دای اکساید هایدروجن پراکساید	هوای داخل اتاق (indoor air)
	ضد عفونی کننده حاوی کلور ۵۰۰۰ تا ۲۰۰۰۰ میلی گرام فی لیتر پودر ضد عفونی کننده یا پودر سفید کننده حاوی جذب آب	آلودگی (pollution)
	ضد عفونی کننده حاوی کلورین ۵۰۰ میلی گرام فی لیتر ایتیلین اکساید	منسوجات مانند لباس، رو تختی
	ایتیلین اکساید	نسخه ها

ضمیمه ۲: راهنمای WHO برای تولید محلی فورمولیشن مایع ضد عفونی دست

Source: [Guide to Local Production: WHO-recommended Handrub Formulations](#) (World Health Organization, 2010)

ریجنٹ های مورد ضرورت برای فورمولیشن شماره ۲	ریجنٹ های مورد ضرورت برای فورمولیشن شماره ۱
• الکل ایزوپروپیل ۹۹٫۸٪ • هایدروجن پراکسید ۳٪ • گلیسرول ۹٫۸٪ • آب سرد مقطر یا آب جوشانده	• ایتانول ۹۶٪ • هایدروجن پراکسید ۳٪ • گلیسرول ۹٫۸٪ • آب سرد مقطر یا آب جوشانده

- بوتل های ۱۰ لیتری شیشه ای یا پلاستیکی با سرپوش های پیچی (۱) ، یا
- مخازن پلاستیکی ۵۰ لیتری (ترجیحا از پلی پروپیلن یا پلی اتیلن با کثافت بالا، نیمه شفاف تا سطح مایع مشاهده شود) (۲) ، یا
- مخازن از جنس استنلس استیل با ظرفیت ۸۰-۱۰۰ لیتر (برای مخلوط کردن بدون سرریزش) (۳ ، ۴)
- کفگیر های چوبی، پلاستیکی یا فلزی برای مخلوط کردن (۵)
- سلنדר های درجه دار و جک (تملوت) درجه دار برای اندازه گیری (۶ ، ۷)
- قیف پلاستیکی یا فلزی
- بوتل های پلاستیکی ۱۰۰ میلی لیتری با سرپوش مسدود کننده (۸)
- بوتل های ۵۰۰ میلی لیتری شیشه ای یا پلاستیکی با سرپوش های پیچی (۸)
- الکل سنج: مقیاس حرارت در قسمت پایین و غلظت ایتانول (فیصدی حجم بر حجم در قسمت بالا (۹ ، ۱۰ ، ۱۱)

یادداشت

- گلیسرول: به عنوان رطوبت ساز استفاده می شود، اما سایر نرم کننده ها ممکن است برای مراقبت از جلد مورد استفاده قرار گیرند، به شرط آنکه در آب و الکل منحل، ارزان، به طور به آسانی و فراوانی دستیاب باشد و به سمیت اضافه نکنند یا باعث ایجاد حساسیت نشوند.
- هایدروجن پراکسید: برای غیرفعال کردن آلودگی اسپورهای باکتریایی موجود در محلول استفاده می شود و ماده فعال برای ضد عفونی کننده دست نمی باشد.
- هر گونه افزودنی اضافی برای هر دو فورمولیشن باید بشکل واضح در لیبل ذکر گردد و در صورت بلع تصادفی غیر سمی باشد.
- ممکن است رنگ کننده اضافه شود تا تمایز از سایر مایعات را داشته باشد، اما نباید به سمیت بیفزاید، حساسیت زا نباشد یا با خواص ضد میکروبی اختلال ایجاد نکند. افزودن عطرها یا رنگها به دلیل خطر بروز واکنشهای آلرژیک توصیه نمی شود.

روش: آماده سازی های ۱۰ لیتری (اگر حجم کمتری یا بالاتر تولید می کنید، نسبت ریجنت ها را به میزان دلخواه تنظیم کنید) بوتل های شیشه ای یا پلاستیکی ده لیتری با سرپوش های پیچی مناسب هستند.

مقادیر توصیه شده محصولات:

ریجنت های مورد ضرورت برای فورمولیشن شماره ۲	ریجنت های مورد ضرورت برای فورمولیشن شماره ۱
ایزوپروپایل الکل ۹۹٫۸٪: ۷۰۱۵ میلی لیتر پراکسید هیدروژن ۳٪: ۴۱۷ میلی لیتر گلیسرول ۹۸٪: ۱۴۵ میلی لیتر	ایتانول ۹۶٪: ۸۳۳۳ میلی لیتر هایدروجن پراکسید ۳٪: ۴۱۷ میلی لیتر گلیسرول ۹۸٪: ۱۴۵ میلی لیتر

تهیه مرحله به مرحله:

۴- در بوتل سپس آب مقطر یا آب جوشانده شده سرد تا علامت ۱۰ لیتری برسانید.

۱. الکل را برای فرمول مورد استفاده در بوتل بزرگ یا مخزن تا درجه نشانی شده بریزید.

۵- سرپوش بوتل را زود بسته نموده تا از تبخیر جلوگیری شود.

۲. هایدروجن پراکسید را با استفاده از یک سلندر درجه دار در آن اضافه کنید.

۶. محلول را با تکان دادن به آرامی و یا با استفاده از وسیله مخلوط کننده چوبی، پلاستیکی یا فلزی مخلوط کنید.

۳. گلیسرول را با استفاده از یک سلندر درجه دار اضافه کنید. چون گلیسرول بسیار چسبناک است و به جدار سلندر اندازه می چسبد، باید آن را با مقداری آب مقطر یا آب جوشانده سرد شده آبکش نموده و داخل بوتل تخلیه کنید.

۷. بلافاصله محلول را در ظروف نهایی آن (مثلاً در بوتل های ۵۰۰ یا ۱۰۰ میلی لیتری پلاستیکی) تقسیم کنید و بوتل ها را به مدت ۷۲ ساعت قبل از استفاده در قرنطینه قرار دهید. این کار باعث می شود تا هرگونه اسپور موجود در الکل یا بوتل ها از بین برود.

محصول نهایی

REAGENTS FOR FORMULATION 2:	REAGENTS FOR FORMULATION 1:
الکول ایزوپروپیل: ۷۵% (حجم بر حجم) گلیسرین: ۱,۴۵% (حجم بر حجم) هایدروج پراکساید: ۰,۱۲۵% (حجم بر حجم)	ایتانول ۸۰% (حجم بر حجم) گلیسرین: ۱,۴۵% (حجم بر حجم) هایدروج پراکساید: ۰,۱۲۵% (حجم بر حجم)

معلومات عمومی

لیبل آن باید به اساس رهنمود های ملی باشد و باید شامل معلومات ذیل باشد:

- نام مرجع تولید کننده
- مطابق فورمولیشن سازمان جهانی صحت فقط برای استفاده خارجی
- از تماس با چشم اجتناب شود
- دور از دسترس اطفال نگهدارید
- تاریخ تولید و شماره تولید یا Batch No
- طریقه استفاده: مایع ضد عفونی حاوی الکول را در کف دست ریخته و تا زمانی مالش بدهید که خشک شود.
- ترکیب: ایتانول یا ایزوپروپانول، گلیسرول و هایدروجن پراکساید
- اشتعال آور: دور از شعله آتش و حرارت نگهدارید

موارد احتیاط و نکات برای ذخیره و نگهدار:

- مراحل تولید و نگهداری باید در محیط هوای آزاد و یا اتاق سرد صورت گیرد. دور از شعله آتش و سگرت نوشی.
- فورمولیشن سازمان جهانی صحت برای مایع ضد عفونی دست نباید به مقادیر بیشتر از ۵۰ لیتر در شرایط محلی یا تهویه نامناسب هوا صورت بگیرد.
- چون ایتانول رقیق ناشده قویعا قابل اشتعال است حتی در حرارت ۱۰ درجه سانتیگراد، مراجع تولیدی باید آنرا مستقیما به غلظت فوق رقیق سازند. نقطه اشتعال ایتانول ۸۰% حجم بر حجم ۱۷,۵ درجه سانتیگراد و از ایزوپروپیل الکول ۷۵% حجم بر حجم ۱۹ درجه سانتیگراد است.
- رهنمود های ملی برای محافظه و ذخیره سازی اجزای ترکیبی آن مراعات گردد.

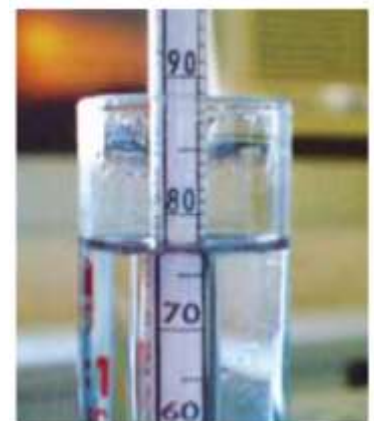
کنترول کیفیت

۱. تجزیه و تحلیل باید هر بار قبل از تولید صورت گیرد چون گواهی چون ممکن برای تولید محلی اسناد کیفیت الکول موجود نباشد. غلظت الکول را با الکول سنج بررسی کرده و در تفاوت غلظت آنرا تنظیم نمائید تا محصول نهایی حاوی غلظت توصیه شده بدست آید.

۲. در صورت استفاده از ایتانول یا محلول ایزوپروپانول، تجزیه و تحلیل پس از تولید الزامی است. برای کنترول غلظت محصول از الکول سنج استفاده نمائید. محدودیت های پذیرفته شده باید بقدر $\pm 5\%$ در نظر گرفته شود) مثلا برای ایتانول بین ۷۵%-۸۵%.

۳. الکول سنجی را که در بیان تصویر می بینید برای سنجش غلظت ایتانول است. اگر برای کنترول محلول ایزوپروپانول استفاده میکنید، محلول ۷۵% درجه ± 1 را در به حرارت ۲۵ درجه سانتیگراد نشان خواهد داد.

ضمیمه ۳: تدابیر احتمالی دواخانه ها

اقدامات ذیل باید توسط مسئولین دواخانه ها در نظر گرفته شود:

- 1) ایجاد و توسعه برنامه های اضطراری جهت جلوگیری از ویروس کرونا .
- 2) سهم گیری فعال مسئولین دواخانه ها در پروگرام های آموزشی جهت بلند بردن سطح آگاهی عامه
- 3) توجه و مراقبت از وضعیت صحتی کارمندان دواخانه
- 4) محافظت کارمندان
- 5) تقویت مهارت های نظارتی کارمندان در رابطه به عفونت
- 6) اطمینان و مدیریت کامل در مورد پاک کاری و ضد عفونی ساختن دواخانه
- 7) انجام روشهای اولیت بندی بیماران جهت مشاوره و توصیه های صحتی
- 8) تقویت سطح آگاهی بیماران توسط پیام های صحتی و توصیه های لازمه
- 9) مدیریت در معرض خطر قرار گرفتن
- 10) تقویت مدیریت زباله ها

توصیه های آموزشی برای کارمندان دواخانه در

- معلومات تخنیکي و علمی در مورد انتان COVID-19، بخصوص در مورد علائم، دوره نهفتگی و طرز سرایت
- معلومات در مورد ارقام مبتلایان و مناطق شیوع
- اقدامات پیشگیرانه از جمله ضد عفونی کننده ها و رعایت حفظ الصحه مناسب دست ها
- نحوه رسیدگی به افراد مشکوک
- دسترسی به مواد تبلیغاتی جهت حمایت از مداخله های معالجوی (بروشورهای معلوماتی، فلوجارت های نمونوی از جریان مداخله و وب سایتهای خبری معتبر).

ضمیمه ۴: پروسیجر های دواخانه ها

مکان عمومی

1) محصولات از دسترس و تماس مشتریان باید دور باشد تنها فارمسست طبق نسخه دوا را انتخاب نموده و به محصولات دسترسی داشته باشد.

اعلامیه برای مریضان/ مراجعین

فارمسستان و مسئولین دواخانه ها توصیه های عمده را باید بشکل اعلامیه تهیه نموده و در دروازه ورودی دواخانه نصب نمایند تا مریضان / مراجعین قبل از داخل شدن آن را عملی نمایند مانند:

- 1) هنگام ورد در دواخانه دست های خود را ضد عفونی نمایند (مسئولین دواخانه ها باید در دوازه ورودی دستشویی یا مواد ضد عفونی را جهت شستشوی دست ها در اختیار مراجعین قرار دهند)
- 2) رعایت نمودن فاصله ۱-۲ متری بین پرسونل دواخانه و بین مشتریان
- 3) خارج از علامت گذاری های کف پا قدم نزنید
- 4) در صورت عطسه یا سرفه، بینی و دهان خود را با یک دستمال یا آرنج خمیده بپوشانید (دستمال استفاده شده دهن و بینی خود را در جای مناسب که توسط فارمسست تهیه شده است انداخته و از استفاده مجدد آن خود داری نماید).
- 5) از دست دادن و تماس نزدیک درحین توزیع دوا و غیره خود داری نماید، جهت تسریع کار نسخه های مورد نیاز از قبل اولویت بندی و تهیه گردد.

پیشخوان (جای و میز مخصوص که تبادل پول و پاکت های سفارشی صورت میگرد)

- 1) در صورت امکان یک کارمند را با در نظر داشت وضعیت بحرانی ویروس کرونا در پشت میز اختصاص دهید جهت تبادل پول و از تعویض شخص موظف خود داری نماید
- 2) تنها اشیاء مورد ضرورت را در میز مقابل نگه دارید
- 3) بعد از مرخص شدن هر مراجعه کننده، میز مقابل پاک کاری و ضد عفونی شود
- 4) بعد از هر مریض و یا مراجعه کننده دست های تان را با محلول الکل ضد عفونی نمایند
- 5) در صورت امکان مریضان/مراجعین را تشویق نمائید که دوا های شان را از طریق آنلاین آررد دهند
- 6) یک سپر/محافظ پلاستیکی یا شیشه ای در محل توزیع قرار داده شود.

تعیین فاصله بین افراد جامعه

- 1) محدود ساختن تعدا مراجعین در داخل دواخانه
- 2) حد اقل فاصله یک متری بین مریضان حفظ گردد (ترجیحا بیشتر از یک متر)
- 3) در صورت لزوم جهت طی مراحل و جمع آوری نسخه ها از یک پنتوس استفاده شود تا در وقت توزیع/ تسلیمی دوا های مربوطه فاصله بین مریضان رعایت گردد.
- 4) در حین انتظار الی طی مراحل نسخه های مربوطه جهت رعایت فاصله یک متری از یک نوار چسپ استفاده شود تا مریضان در خط نوار ایستاده شود.

مراجعه مریضان به دواخانه

- 1) به مراجعین و مریضان توصیه گردد که از ماندن طولانی در دواخانه خود داری نمایند.
- 2) به مراجعین / مریضان توصیه گردد در صورت پیری و ضعفی از مراجعه به دواخانه ها خود داری نمایند و در صورت امکان از دیگر اعضای فامیل، دوست و یا همسایه شان بخواهند تا به دواخانه مراجعه نموده و ضرورت شان را رفع نماید.

توصیه ها جهت عرضه خدمات بهتر در دواخانه

- 1) هنگام انجام تست های مراقبتی (مانند اندازه گیری فشار خون، کلسترول، شکر، آزمایش بارداری)، تطبیق واکسن و زرقیات و یا ارائه خدمات دیگری که نیاز به تماس مستقیم دارد، اقدامات محافظتی را فراموش نکنید مانند استفاده از ماسک و دستکش
- 2) در صورت نبود تجهیزات محافظتی مورد ضرورت و یا امکان منتن شدن کارمندان دواخانه، از ارائه چنین خدمات اجتناب گردد

توصیه ها برای فارمسستان و کارمندان دواخانه

- 1) جهت اطمینان از تداوم فعالیت تیم کاری فارمسی باید به دو شیفت پیش از ظهر و بعد از ظهر تقسیم شود. هنگام تبادل شیفت، دواخانه و کارمندان کاملاً ضد عفونی شوند حتی اعضای تیم تماس نزدیک باهم دیگر نداشته باشد
- 2) کارمندان که سیستم معافیتی بدنشان پایئن است کار های دقتی را ترجیح دهند و همیشه از ماسک و محلول ضد عفونی استفاده نمایند
- 3) تیم کاری فارمسی باید چپن های شان را متکراً تبدیل نمایند
- 4) از پوشیدن لوازم مانند دستبند، انگشتر، لاکت، ساعت و غیره خود داری شود
- 5) حفظ الصحه دست ها قبل و بعد از استفاده ماسک اجرا گردد

ضمیمه ۵: مداخلات (اقدامات) دواخانه ها

مداخلات یا اقدامات	معیار ها
• ارائه معلومات و مشاوره مبتنی بر شواهد (شفاهی و / یا کتبی) • فاصله اجتماعی، ماندن در خانه و اجتناب از مسافرتهاى غير ضرورى (داخلی و بین المللی) را توصیه نمائید	• عدم موجودیت علائم (سرفه، تب یا مشکلات تنفسی) و هیچ تماس با اشخاص مشکوک COVID-19 و سابقه سفر به مناطق شیوع وجود ندارد.
• فاصله اجتماعی (حتی از خانواده و دوستان نزدیک)، قرنطینه خانگی و اجتناب از مسافرت (داخلی و خارجی) را حداقل برای 14 روز برایش توصیه کنید • اگر بیمار شامل کتگوری خطر بالا باشد، برای آزمایش و مراقبت صحی با شماره اضطراری یا مراکز صحی تماس بگیرید. • ارائه معلومات و مشاوره مبتنی بر شواهد (شفاهی و / یا کتبی) • تمام نواحی و سطوح آلوده را ضد عفونی کنید	• موجودیت علائم (سرفه، تب یا مشکلات تنفسی) و هیچ تماس با اشخاص مشکوک COVID-19 و سابقه سفر به مناطق شیوع وجود ندارد.
• ارائه معلومات و مشاوره مبتنی بر شواهد (شفاهی و / یا کتبی) • فاصله اجتماعی (حتی از خانواده و دوستان نزدیک)، قرنطینه خانگی و اجتناب از مسافرت (داخلی و خارجی) را حداقل برای 14 روز برایش توصیه کنید • توصیه نمائید تا تماس های مستقیم قبلی خود را بررسی نماید	• عدم موجودیت علائم (سرفه، تب یا مشکلات تنفسی) و تماس با اشخاص مشکوک COVID-19 و یا سابقه سفر به مناطق شیوع وجود دارد.
• ارائه معلومات و مشاوره مبتنی بر شواهد (شفاهی و / یا کتبی) • فاصله اجتماعی (حتی از خانواده و دوستان نزدیک)، قرنطینه خانگی و اجتناب از مسافرت (داخلی و خارجی) را حداقل برای 14 روز برایش توصیه کنید • تمام نواحی و سطوح آلوده را ضد عفونی کنید	• موجودیت علائم (سرفه، تب یا مشکلات تنفسی) و تماس با اشخاص مشکوک COVID-19 و یا سابقه سفر به مناطق شیوع وجود دارد.

ضمیمه ۶: تجرید و رجعت دهی بیمار

- 1) برای تجرید و رجعت دهی بیمار ان مشکوک به کرونا باید پروتوکول های وزارت صحت عامه را مطالعه نموده و با بیمار همکاری و اجراءات نمائید (برای سایر رهنمود های وزار صحت عامه در مورد ویروس کرونا به ضمیمه ۱۰ مراجعه کنید)
- 2) در صورت امکان، موارد مشکوک را در یک اتاق جداگانه دواخانه تجرید نموده و فوراً با مرکز صحتی مناسب خدمات اضطرار ویروس COVID-19 تماس بگیرید
- 3) یک اتاق جداگانه در دواخانه برای مریضان در نظر گرفته شود که باید در حالت ایده آل دارای حمام و اشیاء مورد نیاز جهت راحتی مریضان در هنگام انتظار باشد تا از عدم آلودگی وسایل غیر ضروری جلوگیری شود
- 4) حین که مریضان در انتظار هستند، از آنان خواسته شود تا از ماسک طبی استفاده نمایند
- 5) حین تجرید بیمار ان مشکوک به کرونا، فقط یک عضو از پرسونل فارمسی باید با مریض تماس داشته باشد و وسایل محافظت شخصی مناسب (ماسک، دستکش و عینک) را داشته باشد
- 6) پس از انتقال شخص مشکوک به مراکز صحتی و یا خانه جهت قرنطینه و تداوی، اتاق که قبلاً در آن مریض مشکوک به سر برده و همچنان تمام ساحات آلوده مانند توالت و غیره باید تمیز و ضد عفونی ساخته شود

ضمیمه ۷: تعقیم سازی در دواخانه ها

جدول ۱: روشهای معمول معقم سازی

روشهای معقم سازی *	مثال	طبقه بندی
سطح را با الکل ۷۵٪ معقم و پاک سازید.	تلفون، کمپیوتر، قرطاسیه، ترازو، میز و چوکی، دستگیر دروازه و غیره	سطح اجسام در جا های عمومی
پس از هر بار استفاده با الکل ۷۵٪ تعقیم سازید.	ترامتر پیشانی، ترامتر گوش و غیره	ابزار طبی **
یک بار در روز تمام سطح داخل دواخانه را با کلورین ۵۰۰ میلی گرام فی لیتر ضد عفونی نماید.	سطوح اجسام بزرگ مانند ایرکاندیشن، قفسه ها و الماری ها، میز، یخچال و غیره	اجسام بزرگ
• دو بار در هفته ضد عفونی کنید (در صورت آلوده شدن بلافاصله آنرا عوض کنید) با روش شستشوی گرم به درجه حرارت ۷۵ درجه سانتیگراد برای بیش از ۳۰ دقیقه یا در ۸۰ درجه سانتیگراد برای بیش از ۱۰ دقیقه بشوئید (مدت زمان معقم سازی با توجه به میزان چرک می تواند افزایش یابد). • یا با ضد عفونی کننده لباس (۲۵۰-۵۰۰ میلی گرام فی لیتر ضد عفونی کننده حاوی کلورین که برای لباس های سفید قابل استفاده است) به مدت ۳۰ دقیقه، و سپس چندین بار آب کش کنید	لباس کار، پتلون کار و غیره	لباس های کار
باید در جای مشخص شستشوی آنها صورت گیرد، پس از هر بار استفاده ابتدا با آب بشوئید سپس با ۵۰۰ میلی گرام فی لیتر ضد عفونی کننده حاوی کلورین برای مدت ۳۰ دقیقه غوطه ور کرده بعدا با آب آبکش کرده و سپس خشک کنید	پاسپاس (جاروب)، پارچه های صفاکاری و غیره	وسایل پاک کاری

*مواد ضد عفونی کننده و مواد مصرفی مورد استفاده باید از کیفیت خوب و تائید شده وزارت صحت عامه برخوردار باشد
**توصیه می شود که دواخانه های شهری هنگام شیوع بیماری نباید خدماتی مانند اندازه گیری فشار خون و غیره را اجرا نمایند.

جدول ۲: روش های معقم سازی محیط

طبقه بندی	مثال	روش های معقم سازی
معقم سازی روزانه هوا	جریان هوا را تقویت کنید	تهویه کلکین یا تهویه میخانیکی بیش از ۳۰ دقیقه دو بار در روز
	معقم سازی هوا	از تجهیزات استریلیزاسیون هوا هنگامی استفاده می شود که کیفیت هوا خراب باشد، تهویه نا مناسب باشد و یا وقتی افراد در اتاق باشند. در صورت عدم موجودیت تجهیزات استریل سازی هوا، مطابق با "مشخصات تمیز کردن و ضد عفونی کننده سیستم تهویه مطبوع مرکزی در ساختمانهای عمومی" (WS / T396-2012)، مرتباً سیستمهای تهویه و ایرکانشن را تمیز و معقم سازی کنید.
	معقم سازی UV	معقم سازی UV دوره ای بیش از ۳۰ دقیقه یک یا دو بار در روز که هیچ کس در اتاق نباشد
	معقم سازی اسپری	در صورت عدم موجودیت تجهیزات استریلیزاسیون هوا، ۵۰۰ میلی گرام فی لیتر ضد عفونی کننده حاوی کلورین اسپری شود، حجم اسپری ۲۰-۳۰ میلی لیتر فی متر مکعب است، در هنگام معقم سازی در ها و پنجره ها بسته شوند، پس از معقم سازی تهویه باید بیش از ۱ ساعت انجام شود.
معقم سازی کف اتاق، دیوار ها، آسانسور (لفت) و غیره	در صورت عدم موجودیت آلودگی قابل مشاهده، ابتدا از مواد جاذب یکبار مصرف استفاده کنید تا آلودگی ها قبل از معقم سازی به طور کامل برطرف گردد	در صورت عدم موجودیت آلودگی های آشکار، ضد عفونی کننده حاوی کلورین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ میلی گرام فی لیتر باید یک یا دو بار در روز اسپری یا شسته شود. ابتدا زمین با اسپری یا پاک کردن از بیرون به داخل آن استریل می شود و میزان اسپری ۲۰۰-۳۰۰ میلی لیتر در متر مربع است. پس از اتمام استریلیزاسیون داخلی، اسپری دوباره از داخل به بیرون تکرار می شود
موارد احتیاط	دستور العمل ها را قبل از استفاده با دقت بخوانید و روش و زمان معقم سازی و غلظت ضد عفونی کننده را بر اساس استفاده واقعی انتخاب کنید هنگام آماده سازی مواد ضد عفونی به محافظت خود توجه داشته باشید، از دستکش و عینک های محافظی استفاده کنید زیرا مواد ضد عفونی کننده سمی و مخرش است پس از معقم سازی با آب شستشو دهید تا از آسیب دیدن وسایل ناشی از سوزنده بودن مواد ضد عفونی کننده جلوگیری شود وسایل تمیز کردن، از جمله پاسپاس و پارچه ها باید به جای معین اختصاص داده شوند، و وسایل قابل استفاده مجدد در ضد عفونی کننده حاوی کلورین باید غوطه نموده و با آب آبکش کرده و خشک شود. کلور هگزیدین کوئید-۱۹ را غیر فعال نمی کند	

مدیریت ذخیره مواد ضد عفونی کننده

- ضد عفونی کننده ها باید در یک محل خاص، مهر و لاک، محافظت شده از نور، تهویه مناسب، سایه، بدون لرزش و ضربه ذخیره شوند. باید از آتش، منابع گرما، دور از وسایلی که به آسانی جرقه ایجاد می کند و باید از دسترس اطفال دور نگه داشته شود.
- از استفاده ظروف شیشه ای برای ذخیره سازی خود داری کنید، به آسیب ظروف توجه داشته باشید و تجهیزات و ظروف اضطراری را برای تراوش فراهم کنید.
- مواد ضد عفونی کننده های حاوی کلورین و الکل باید جداگانه نگهداری شوند.
- الکل باید در مکانی مجهز به تجهیزات و امکانات آتش نشانی (مانند ریگ، مواد آتش نشانی کیمیاوی خشک، بیلچه، سطل و غیره) فراهم باشد.

ضمیمه ۸: نحوه پوشیدن، استفاده، برداشتن و دفع کردن ماسک

- (1) قبل از لمس کردن ماسک، دست ها را با مواد ضد عفونی کننده حاوی الکل یا صابون و آب تمیز کنید
- (2) قبل از پوشیدن ماسک، آن را از نظر پارگی و سوراخ بررسی کنید
- (3) کدام طرف آن قسمت بالایی ماسک است (عموماً قسمت نوار فلز دار و یا لبه سفت، قسمت بالایی ماسک میباشد)
- (4) طرف مناسب ماسک کدام است. معمولاً طرف رنگی رو به بیرون میباشد
- (5) ماسک را روی صورت خود قرار دهید. نوار فلزی یا لبه سفت ماسک را بچسبانید تا به بینی شما قالب شود
- (6) مطمئن شوید که ماسک دهان و زرخ شما را پوشانده است
- (7) بعد از استفاده، ماسک را بردارید. حلقه های الاستیک را از پشت گوش جدا کنید طوری که ماسک از چهره و لباس شما دور باشد. از تماس با سطوح ملوث ماسک خود داری کنید
- (8) بلافاصله پس از استفاده، ماسک را در باطله دانی سر بسته بیندازید
- (9) حفظ الصحه دست را بعد از لمس یا دور انداختن ماسک انجام دهید. از مواد ضد عفونی کننده حاوی الکل استفاده نمائید یا در صورت موجودیت چرک، دستان خود را با آب و صابون بشوئید (سازمان جهانی صحت، ۲۰۲۰). همچنین در صورت امکان صورت خود را بشوئید.

Medical masks can be used to prevent the spread of respiratory infections.

There are 2 main types of medical masks: **face masks** and **N95 respirators**.

Face mask

N95 respirator

Face masks fit more loosely and prevent the wearer from spreading large sprays and droplets when coughing or sneezing.

N95 respirators fit more tightly and prevent the wearer from inhaling smaller, airborne infectious particles. N95 respirators are not recommended for use by the general public.

Face masks should only be used by

- ✓ Individuals with symptoms of respiratory infection such as coughing, sneezing, and sometimes fever
- ✓ Health care workers
- ✓ Persons taking care of or in close contact with someone with a respiratory infection

How do I use a face mask?

- 1 Wash hands for at least 20 seconds prior to putting on a face mask.
- 2 Place face mask over nose and mouth. Ensure a tight seal with no gaps and secure elastics or straps.
- 3 Avoid touching the front of the face mask. If you do, wash hands for at least 20 seconds.
- 4 Remove the face mask without touching the front. Discard in a closed bin.
- 5 Wash hands again for at least 20 seconds.

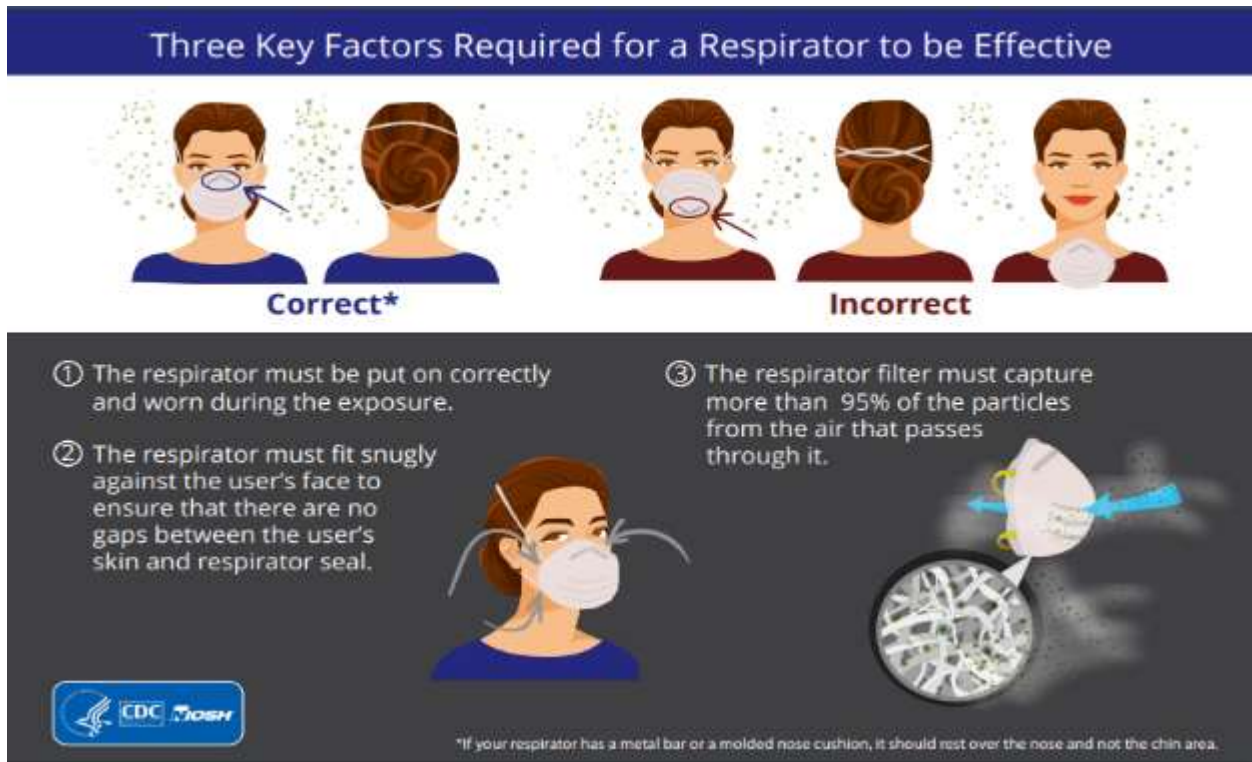

Image credits: Ronald Shaffer, PhD; Jaclyn Krah Cichowicz, MA; Ginger Chew, ScD; and LCDR Joy Hsu, MD, MS. CDCs, 2018. <https://blogs.cdc.gov/niosh-science-blog/2018/01/04/respirators-public-use/>

توصیه به جامعه

افراد فاقد علائم تنفسی باید:

- (1) از تجمع های بزرگ و فضای مزدحم بسته خود داری کنند
- (2) از افراد با علائم تنفسی COVID-19 (مثلا سرفه، عطسه) بطور خاص، و از هر فرد بطور عام در دوره شیوع بیماری حداقل ۲-۱ متر فاصله را حفظ کنند
- (3) حفظ الصحه دست ها را مرتباً انجام دهند، اگر دست ها چرک نداشته باشد از مواد ضد عفونی کننده حاوی الکل استفاده کنید و اگر چرک موجود باشد با صابون و آب بشوئید
- (4) هنگام سرفه یا عطسه بینی و دهان را با آرنج خمیده یا کاغذ پوشانده، بلافاصله پس از استفاده کاغذ را دور انداخته و حفظ الصحه دست ها را انجام دهید
- (5) از لمس کردن دهان، بینی و چشم قبل از شستن دست ها خود داری کنید
- (6) از مراجعه و بازدید افراد مسن خود داری کنید، زیرا در برابر COVID-19 آسیب پذیر هستند.

ضمیمه ۹: درجه خطر و مدیریت قرار گرفتن در معرض عفونت

PPE در وضعیت های مختلف قرار گرفتن در معرض انتان	سطح خطر	
چپن، روپوش مکمل بدن، چپن و روپوش مکمل بدن غیر قابل نفوذ در مقابل آب، ماسک محافظتی طبی، کلاه یکبار مصرف، عینک/ سپر صورت، دستگاه تنفس (respirator)، دو جوره دستکش، روکش کفش/ موزه و حفظ الصحه دست ها.	عبارت از خدمات فارمسی در بخش مریضان تب دار یا وارد مریضان تجرید شده، قرار گرفتن در معرض ذرات معلق در هوا و مایعات بدن (از جمله خون) بیماران مشکوک یا تأیید شده با انتان ۲۰۱۹-nCoV، میباشد.	خطر بالا یا high risk
چپن و روپوش مکمل بدن، ماسک محافظتی طبی، کلاه یکبار مصرف، عینک / سپر صورت، دستکش و حفظ الصحه دست ها.	تماس مستقیم با بیماران از قبیل معاینه فیزیکی هنگام ارائه خدمات فارمسی، تماس و یا انتقال مایعات بدن بیمار (از جمله خون).	خطر متوسط یا moderate risk
روپوش مکمل بدن یا چپن، ماسک های جراحی طبی، کلاه های یکبار مصرف و حفظ الصحه دست ها.	تماس غیرمستقیم با بیماران، مانند توزیع ادویه، مشوره دهی، مراقبت دوائی، توزیع ادویه در وارد ها، ادویه زرقی داخل وریدی، مدیریت دوائی و غیره.	خطر پائین یا low risk

فارمستان باید پروتوکول استفاده (پوشیدن و درآوردن PPE را کاملاً پیروی کنند. برای جلوگیری از آلودگی متقاطع در محل های مختلف کاری، از گشت و گذار در محل های مختلف و آلوده هنگامی که PPE بر تن دارید، خود داری کنید.

ضمیمه ۱۰: سایر رهنمود های وزارت صحت عامه در رابطه به COVID-19:

برای سایر رهنمود های وزارت صحت عامه در مورد ویروس کرونا و COVID-19 به سایت وزارت صحت عامه از طریق لینک ذیل مراجعه کنید:

<https://moph.gov.af/dr/%D8%B1%D9%87%D9%86%D9%85%D9%88%D8%AF-%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D9%88%D8%B2%D8%A7%D8%B1%D8%AA-%D8%B5%D8%AD%D8%AA-%D8%B9%D8%A7%D9%85%D9%87>

الف: رهنمود های وقایه و شیوع ویروس کرونا کوید-۱۹

شماره	رهنمود ها	لینک های داو تلود
1	تعریف واقعه برای سرویلانس - ویروس جدید کرونا	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
2	رهنمود سکریننگ	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
3	چک لیست نظارتی از مراکز صحتی	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
4	رهنمود وقایه از انتان در مراکز صحتی و شفاخانه ها	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
5	رهنمود اهتمامات برای جنازه مریضانی که از سبب کرونا فوت کرده	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
6	استفاده درست از وسایل محافظت شخصی پی پی ای	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
7	رهنمود تهیه و استفاده مواد ضد عفونی	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
8	رهنمود تغذی در جریان شیوع ویروس کرونا	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
9	رهنمود قیود گشت و گذار در شهر ها	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
10	رهنمود برای موسسات دولتی و غیر دولتی	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
11	رهنمود برای ایستگاه های بس ها	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
12	رهنمود قرنطین خانگی	برای داو تلود اینجا کلیک کنی

ب: رهنمود و پروتوکول های معالجوی شیوع ویروس کرونا کوید-۱۹

شماره	رهنمود ها و پروتوکول ها	لینک های داو تلود
1	رهنمود مراقبت های تسکینی	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
2	رهنمود مدیریت واقعه ویروس کرونا	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
3	رهنمود عملیاتی برای مدیریت واقعه کوید-۱۹	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
4	پروتوکول استفاده منطقی وسایل محافظت شخصی برای کرونا ویروس_ حمل ۱۳۹۹	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
5	SOP for Crono Virus Sampling Dari 26 Jan 2020	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
6	Septic Shock protocol	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
7	SARI Protocol	برای داو تلود اینجا کلیک کنید
8	ARDS protocol	برای داو تلود اینجا کلیک کنید

اظهار امتنان

این رهنمود توسط ریاست خدمات دوايي به رهبري فارمسست عبدالحفیظ قریشی رئیس خدمات دوايي تهیه شده است. لازم به تذکر است تا از همکاری های مخلصانه آمریت استفاده معقول ادویه این ریاست، اشخاص و مراجع همکار ذیل که در غنماندی، تهیه، ترتیب و تدوین این سند سهم گرفته اند سپاسگذاری نمایم:

- فارمسست عبدالقادر میرزاده، آمر استفاده معقول ادویه، ریاست خدمات دوايي
- پروفیسور آقا محمد ژکفر، رئیس پوهنځی فارمسی، پوهنتون کابل و رئیس اتحادیه سراسری فارمسستان افغانستان
- فارمسست مستوره شفاهی، مدیر عمومی پالیسی ها و رهنمود ها، ریاست خدمات دوايي
- فارمسست فهیمه حبیبی، مدیر عمومی منابع دوائی و استفاده معقول ادویه، ریاست خدمات دوائی
- فارمسست لیلم شجاعی، مدیر ترویج استفاده معقول ادویه و هماهنگی کمیته های دوايي و معالجوی، ریاست خدمات دوايي
- فارمسست عبدالله مسعود، مشاور ارشد، ریاست خدمات دوايي
- فارمسست محمد نذیر حیدرزاد، مدیر عمومی پلان، شرکت دولتی فارمسی (تصدی فارمسی)
- داکتر محب الله حلیمی، مشاور کنترول امراض ساری، ریاست عمومی وقایه و کنترول امراض

Bibliography

International Pharmaceutical Federation (FIP). FIP Covid-19 Information Hub. Guidelines for pharmacists and the pharmacy workforce: <https://www.fip.org/files/content/priority-areas/coronavirus/COVID-19-Guidelines-for-pharmacists-and-the-pharmacy-workforce.pdf>

International Pharmaceutical Federation (FIP). FIP Covid-19 Information Hub. FIP Guidance summaries: <https://www.fip.org/coronavirus>

Chinese Pharmaceutical Association. (2020). *Coronavirus SARS-CoV-2 Infection: Expert Consensus on Guidance and Prevention Strategies for Hospital Pharmacists, Retail Pharmacies and the Pharmacy Workforce (2nd Edition)*. Beijing: Chinese Pharmaceutical Association.

World Health Organization. (2009). *Natural Ventilation for Infection Control in Health-Care Settings*. Fonte: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK143284/pdf/Bookshelf_NBK143284.pdf

World Health Organization. (April de 2010). Guide to Local Production: WHO-recommended Handrub Formulations. Fonte: https://www.who.int/gpsc/5may/Guide_to_Local_Production.pdf

World Health Organization. (2014). *Infection prevention and control of epidemic-and pandemic-prone acute respiratory infections in health care. WHO Guidelines*. Fonte: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112656/9789241507134_eng.pdf?sequence=1

World Health Organization. (28 de January de 2020). *Advice on the use of masks in the community, during home care and in health care settings in the context of the novel coronavirus (2019-nCoV) outbreak*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-the-community-during-home-care-and-in-health-care-settings-in-the-context-of-the-novel-coronavirus-\(2019-ncov\)-outbreak](https://www.who.int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-the-community-during-home-care-and-in-health-care-settings-in-the-context-of-the-novel-coronavirus-(2019-ncov)-outbreak)

World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: When and how to use masks. Fonte: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/when-and-how-to-use-masks>

World Health Organization. (20 de January de 2020). *Home care for patients with suspected novel coronavirus (nCoV) infection presenting with mild symptoms and management of contacts*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)

World Health Organization. (25 de January de 2020). *Infection prevention and control during health care when novel coronavirus (nCoV) infection is suspected: interim guidance*. Fonte: [https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications-detail/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125)

این سند بر اساس شواهد پذیرفته شده و با استفاده از منابع بین المللی در رابطه با نامگذاری ویروس و بیماری که بتاريخ ۱۲ فبروری ۲۰۲۰ صورت گرفته بود تهیه شده است و طبق شواهد جدید بتاريخ ۱۶ اپریل ۲۰۲۰ تجدید شده است.

همچنان این سند بر اساس شواهد موجود و توصیه های سازمان های معتبر مانند سازمان جهانی صحت، مراکز وقایه و کنترول امراض ایالات متحده و اتحادیه اروپا تهیه گردیده است. دانش موجود در مورد COVID-19 به سرعت در حال تغییر است و چنین توصیه ها ممکن نظر به شواهد جدید تغییر کند. برای معلومات جدید به وب سایت های سازمان های متذکره و مدارک جدید مراجعه کنید. در صورتی که در مورد این رهنمود هر ملاحظه، پرسش و یا نظری داشته باشید از طرق ذیل تماس بگیرید.

وزارت صحت عامه
ریاست خدمات دوابی
شاه دوشمشیره، کابل، افغانستان
شماره تماس: 0093202104658
ایمیل: gdpamoph@gmail.com
info@gdpa.gov.af
وب سایت: www.moph.gov.af
www.gdpa.gov.af

تجدید شده مورخ ۲۸ حمل